

всієї термінології в УРСР відбувався в єдиному руслі з російською: наприклад у спортивній гімнастиці - російською – полушпагат, українською – півшпагат; подъем разгибом - підйом розгином; большой оборот назад - великий оборот назад; соскок ноги врозь - зіскок ноги нарізно; прыжок согнувшись - стрибок зігнувшись; стойка на голове - стійка на голові і т.д. [5].

Розвиток української спортивної термінології перебував під щільною опікою російської мови, оскільки це було обумовлено історичним розвитком спортивного руху в СРСР і УРСР. Досить короткий термін становлення спорту в УРСР в 20-і роки, повна централізація усього радянського спортивного руху, нестача місцевих фахівців, надмірна інтернаціоналізація мови - все це сповільнило, а навіть призупинило розвиток української спортивної термінології. Подібна ситуація, а іноді навіть гірша спостерігалась і в решта республік колишнього СРСР.

Академік В.В.Виноградов у доповіді “В.І.Ленін і розвиток радянської термінології” (1960) висвітлив основний принцип розвитку національних терміносистем в цей період, який полягав у “прогресивному впливові російської мови, як мови передової, високорозвинутої нації на всі мови народів СРСР, перш за все в галузі термінології, пов’язаної з новітніми суспільно-політичними, науковими та технічними поняттями” [8].

Вся робота в галузі спортивної лексики за часів СРСР була спрямована на створення єдиної терміносистеми фізкультури і спорту, включаючи увесь розвиток фонетики, морфології і синтаксису національних мов. Зауважимо, що в кінці 30-х років почалася активна боротьба з “націоналістичними проявами” в українській термінології. Так, замість постійно вживаних українських спортивних термінів директивно вводяться нові терміни: наприклад - лижви замінено на лижі, гокей - хокей, дамки – шашки, шахи – шахмати, ковзани – коньки, скраклі – городки і т.д.

Аналізуючи в цілому період 20-30 років у розвитку спортивної термінології зазначимо, що радянська “інтерналізація” спорту привела до повного зросійщення національних спортивних рухів народів СРСР, в тому числі у великій мірі в Україні. Наслідки цих процесів помітні і до цього часу. Тому активна праця над розвитком вітчизняної термінології, збільшення частки термінів, утворених на національних коренях, повинна стати однією із актуальних проблем сучасного спортивного руху в Україні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ю. Шевельов *Українська мова в першій половині двадцятого століття (1900-1941). Стан і статус.* - К.: Сучасність, - 1987. - С.6-7
2. Холодний Г. *До історії організації термінологічної справи на Україні.* // *Вісник інституту української наукової мови.* - 1928. - С.15-16.
3. *Стан та перспективи наукової роботи Інституту Української Наукової Мови.* / *Доповідь Керівника ІУНМ Гр.Холодного Раді Академії 5 листопада 1928 р.* - С.10-11.
4. *Фізкультурник України.* – 1932, №4.
5. Шалгин Ф. *Развитие спортивной терминологии в советскую эпоху.* // “Развитие русского языка после Великой Октябрьской социалистической революции”. - Ленинград, 1967. - С.136-145.
6. *Исследование спортивной терминологии в восточнославянских языках.* – В сб.: “Інформаційні матеріали наукової ради з проблеми “Закономірності розвитку національних мов у зв’язку з розвитком соціалістичних націй”, випуск 14. - К.: Наукова думка. - 1972.
7. *Гимнастическая терминология.* - Москва., 1938. - С.4.
8. Виноградов В.В. *В.И.Ленин и развитие советской филологии. Сесия общего собрания АН СССР, посвященная 90-летию со дня рождения В.И.Ленина.* - Москва, 1960. - С.293.
9. *Інструкція для укладання словників ІУНМ.* // *Вісник ІУНМ.* - 1928. - Вип.2.-С.30.

Historical aspects of Ukrainian sport terminology development in USSR in the period 1920-40 are being discribed in this artide. She article depicted main trends of development and results of creation of sport terminology in the USSR.

ПРОБЛЕМА “ФАЛЬШИВИХ ДРУЗІВ” ПЕРЕКЛАДАЧА НА МАТЕРІАЛІ УКРАЇНСЬКО-ФРАНЦУЗЬКОЇ СПОРТИВНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

БЕАТА КУШКА

Львівський державний інститут фізичної культури

У процесі перекладу часто трапляються помилки, які в мовознавстві прийнято називати “фальшивими друзями” перекладача. Названі помилки роблять не тільки студенти, але й початкуючі перекладачі.

Вперше термін “фальшиві друзі” перекладача був вжитий у словнику М. Кеслера та Ж. Дерокіні, який побачив світ 1928 року в Парижі [7]. Ця загальнотеоретична проблема посідає важливе місце в перекладознавстві; водночас вона є і практичною проблемою, зокрема при вивченні іноземних мов.

Проблемою “фальшивих друзів” перекладача займалися дослідники в багатьох країнах. Передусім треба назвати імена: В.В.Акуленка [1], Ф. Бойо [5], Р.А. Будагова [2], В.А. Муравйова [3], О.Радіної [8].

Зазначимо: досі проблема “фальшивих друзів” перекладача на матеріалі українсько-французької спортивної термінології ще не була об’єктом дослідження. Мовознавці подавали свої визначення цього явища. Серед них найвдалішою є, на нашу думку, дефініція, сформульована канадськими вченими Ж.-П. Віне та Ж. Дарбелне. На їхню думку, “фальшиві друзі” перекладача - це слова, що мають однакову етимологію та форму, але, розвиваючись у двох різних мовних цивілізаціях, вони набули різного значення [4]. Приймаючи в цілому цю дефініцію, вважаємо, що вона вимагає подальшої конкретизації і врахування усіх аспектів цієї проблеми.

Мета нашої статті у тому, щоб показати генезу “фальшивих друзів” перекладача на матеріалі українсько-французької спортивної термінології і запобігти їх появи на рівні лексичної інтерференції. Річ у тім, що якість будь-якого перекладу залежить від мети, яка ставиться перед ним, а не від абстрактних критеріїв, виведених із апіорного визначення [6].

При перекладі науково-технічної літератури, у тому числі й спортивних текстів, великого значення набуває повноцінність перекладу термінів, значну частину яких утворюють так звані слова-“інтернаціоналізми”. Звідси - інтерес до теми, винесеної у заголовок статті.

У перекладознавстві виділяють кілька факторів, які спричинилися до диференціації слів-інтернаціоналізмів, а саме: семантичний, фразеологічний, стилістичний, формальний [3]. Наведемо приклади “фальшивих друзів” перекладача у спортивній термінології, які найчастіше трапляються при вивченні французької мови.

Фразеологічний фактор.

Український фразеологізм “бути в піці форми” французькою звучатиме “*etre au mieux de la forme*”. Французьке “*pis m*” має значення “мотика, вершина гори, дятел”.

Семантичний фактор.

Українські слова іншомовного походження	Французькі відповідники	“Фальшиві друзі” перекладача та їх значення
абсолютний чемпіон	<i>champion m</i>	<i>absolu, e adj.</i>
атлетика (важка)	<i>toutes catégories</i>	безумовний, абсолютний
атлетика (легка)	<i>haltérophilie f</i>	<i>athlétique adj.</i> , атлетичний
бал (спортивна оцінка)	<i>athlétisme m</i>	<i>athlétique adj.</i> , атлетичний
басейн	<i>point m</i>	<i>balle f</i> , м’яч
гімнастична стінка	<i>piscine f</i>	<i>bassin m</i> , водойма
естафета	<i>échelle f murale</i>	<i>gymnastique f</i> , гімнастика
команда	<i>course f par relais, relais m</i>	<i>estafette f</i> , кур’єр
ліга	<i>équipe f</i>	<i>commande f</i> , замовлення
норма (кваліфікаційна)	<i>division f</i>	<i>ligue f</i> , союз, спілка
об’єкт (спортивний)	<i>minimums m pl de qualification</i>	<i>norme f</i> , норма, правило
олімпійський	<i>complexe m, centre m sportif</i>	<i>objet -об’єкт</i> (в інших значеннях)
призер	<i>olympique adj</i>	<i>olympien, adj</i> , незворушний (<i>calme ~</i>)
спорт (популярний)	<i>gagnant m</i>	<i>priseur m</i> , оцінник в комісійному магазині
траса	<i>médaille m</i>	<i>populaire adj</i> , народний
траса (лижна)	<i>sport m de grand public</i>	<i>trace f</i> , слід
Тренер	<i>route f, parcours m</i>	<i>trace f</i> , слід
Тренувати когось	<i>piste m skieur</i>	<i>traoneur m</i> , повільна людина
Тренуватися	<i>entraoneur m, moniteur m</i>	<i>traoner</i> тягнути
	<i>entraoner qn</i>	<i>se traoner</i> тягну, довго тривати
	<i>s’entraoner</i>	

Стилістичний фактор.

Українські слова “велосипед”, “велосипедист” французькою перекладаємо “*vélo m*”, “*cycliste m*”. Французькі слова “*vélocipède m*”, “*vélocipédiste m*” вважаються застарілими. Слово “*sportsman m*” теж не живається у сучасній французькій мові, а відповідником українського “спортсмен” у французькій є “*sportif m*”.

Спортивний термін “полігон” французькою перекладаємо “champ de tir m”, а французьке “polygone m” – це військовий термін. Французьке “instructeur m” також є військовим терміном, а українське “інструктор” французькою звучатиме “moniteur m”. Спортивний термін “бомбардир” французькою перекладаємо “buteur m”, оскільки “bombardier m” – це військовий термін.

Формальний фактор.

Треба виділити ті “фальшиві друзі” перекладача, в яких наявні різні словотворчі розбіжності, а саме: а) суфіксальні розбіжності: “баскетболіст” – “basketteur m”, “біатлоніст” – “biathlonien m”, “бобслеїст” – “bobeur m”, “волейболіст” – “volleyeur m”, “гандболіст” – “hand-balleur m”, “тенісист” – “tennisneur m”, “футболіст” – “footballeur m”, “хокеїст” – “hockeyeur m”;

б) родові розбіжності: “бокс (ч. р.)” – “boxe f”, “етап (ч. р.)” – “etape f”, “йога (ж. р.)” – “yoga m”, “фінал (ч. р.)” – “finale f”;

в) розбіжності в основі слова та в суфіксах: “дзюдоїст” – “judoka m”, “регламентація” – “reglementation f”;

в) зміна слова: “шахіст” – “joueur m d’eches”, “метальник диску” – “lanceur m de disque”.

Зібраний і опрацьований термінологічний корпус дає змогу дещо уточнити визначення “фальшивих друзів” перекладача, яке знаходимо у канадських вчених.

Так, до слухного твердження Ж.-П. Віне та Ж. Дарбелне про те, що “фальшиві друзі” перекладача набувають різного значення через вказану причину, можна додати, що вони заповнюють у різних мовах ті семантичні “ніші”, які доти залишалися незаповненими у тій чи іншій мові-рецепторі. При цьому вони граматично оформляються згідно з законами словотвору та комбінаторною здатністю слів тої чи іншої мови.

У процесі викладання іноземної мови, у даному випадку французької, викладач повинен привертати увагу студентів до цього теоретичного положення, застерігаючи їх від можливих помилок, коли йдеться про слова-інтернаціоналізми.

ЛІТЕРАТУРА

- Акуленко В.В. *О ложных друзьях переводчика*. – МОСКВА Советская энциклопедия, 1969.
- Будагов Р.А. *Ложные друзья переводчика*. – Изд-во Московского ун-та, 1976.
- Муравьев В.Л. *Faux amis, или “Ложные друзья” переводчика*. – МОСКВА “Просвещение”, 1969.
- Цвенгрош Г.Г. *Методические указания по курсу “Теория и практика перевода”*. – Изд-во Львовского ун-та, 1981.
- Boillot F. *Le vrai ami du traducteur anglais-français et français-anglais*. – Paris, 1930.
- Cary E. *L’indispensable débat. Quality in Translation*. – Bad – Gotesberg, 1959.
- Koessler M. *Derocquigny J. Les faux amis ou les trahisons du vocabulaire anglais. Conseils aux traducteurs*. – Paris, 1928.
- Radina O. *Zrůdnb Glova ve francouzštině*. – Praha, 1975.

THE PROBLEM OF UKRAINIAN-FRENCH “FALSE FRIENDS” OF AN INTERPRETER IN THE SPORTS TERMINOLOGY

BEATHA KUSHKA

Lviv State Institute of Physical Training.

The author of the article raises the problem of the “false friends” of an interpreter in the sports terminology, presents international words, differentiation factors, and the examples which illustrate these factors.

РОЛЕВА ГРА У ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ СТУДЕНТАМИ ІНСТИТУТУ ФІЗКУЛЬТУРИ

ОЛЬГА БОРОВСЬКА

Львівський державний інститут фізичної культури

Як відомо, велике значення у вивченні предмету та організації навчального процесу відіграє мотивація навчання. Вона сприяє активізації мислення, викликає інтерес до того чи іншого виду занять, до виконання тієї чи іншої вправи.

Найсильнішими мотивуючими факторами є засоби навчання, що задовільняють потреби студентів щодо новизни матеріалу і різноманітності вправ. Використання різних засобів навчання сприяє закріпленню мовних явищ в пам’яті, створенню більш стійких зорових і слухових образів, підтримці інтересу і активізації студентів.

На даному етапі стала явною ідея необхідності навчання іноземній мові, як засобу комунікації, обов’язково в колективній діяльності, беручи до уваги міжособистісні відносини: викладач – група, викладач – студент, студент – група, студент – студент. Позитивно впливає на особистість групова діяльність.

Урок іноземної мови є свого роду явищем соціальним, де аудиторія – це певного роду соціальне середовище, в якому викладач і студент вступають в певні соціальні відносини, де навчальний процес – це взаємодія всіх присутніх.